

УДК 316.776.4

Наталія ДОБРОЄР,
кандидат культурології,
доцент кафедри культурології
та мистецтвознавства
Одеського національного політехнічного університету

КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР БЛОГОСФЕРИ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

У даній статті зазначається, що інформаційний простір (зокрема блогосфера) як культурне явище становить серйозний науковий інтерес в культурології. У статті простежено процес становлення блогу як феномена культури, визначено роль його автора і виділені основні особливості блогосфери. Відмічено, що блогер як автор також зазнає трансформації. Блогер не може існувати без іншої мережевої особистості. Автор тексту в блозі звертається до себе, до Іншого і до себе як другого Я, вибудовуючи складну систему дискурсу, яка потребує серйозного надалі культурологічного дослідження.

Ключові слова: блог, блогер, блогосфера, комунікативне пространство, сучасна культура.

В данной статье отмечается, что информационное пространство (в частности блогосфера) как культурное явление представляет серьезный научный интерес в культурологии. В статье прослежены процесс становления блога как феномена культуры, определена роль его автора и выделены основные особенности блогосферы. Отмечено, что блогер как автор также претерпевает трансформации. Блогер не может существовать без другой сетевой личности. Автор текста в блоге обращается к себе, к Другому и к себе как второму Я, выстраивая сложную систему дискурса, которая нуждается в серьезном дальнейшем культурологическом исследовании.

Ключевые слова: блог, блогер, блогосфера, коммуникативное пространство, современная культура.

This article notes that the information space (in particular the blogosphere) as a cultural phenomenon is a serious scientific interest in cultural studies. The article traced the process of becoming a blog as a cultural phenomenon, defined the role of the author and the basic features of the blogosphere. Reported that the blogger as the author is also undergoing transformation. Blogger can not exist without the other network personality. Lyricist blog refers to himself, to others and to myself as I am the second, building a complex system of discourse which is in serious need of further cultural studies. registered.

Key words: blog, blogger, blogosphere, communicative prostranstvo modern culture.

Актуальність. Поява інформаційного суспільства, заснованого на розвитку нових комунікаційних технологій, робить великий вплив на формування сучасної культури. Епоху поширення знань за допомогою книг Маршал Маклюєн назвав «Галактикою Гутенберга» [12], а епоху поширення знань за допомогою електронних ресурсів соціолог Мануель Кастельс назвав «Галактикою Інтернету» [7]. На його думку, за допомогою Інтернету формується нова культура, де всі області людського знання починають розглядатися в новому розрізі. Знання не просто

передаються, а сама передача знань стає дією, яка змінює установки культури. На сьогоднішній день віртуальний простір став тією частиною реальності, в якій ми існуємо. Спочатку глобальна мережа розглядалася людством як технічне досягнення. Пізніше стало зрозуміло, що Інтернет – це культурне досягнення, яке стає предметом дослідження в культурології.

Одним з питань, що хвилюють культурологів, є комунікативна електронна среда. Дослідницька школа Дортмундського технічного університету виділяє наступні форми

комунікації в Інтернеті: асинхронні форми (електронна пошта, Mailinglisten, Newsletter, форуми), особливі форми (гостьові книги, електронні листівки, блоги), синхронні форми (чати, ICQ) [8]. Всі ці форми мають свої особливі традиції спілкування, способи комунікації. Великою популярністю користувачів мережі Інтернет користується особлива форма комунікації – блог.

Об'єктом даної статті є інформативно-комунікативний простір сучасної культури.

Предметом – комунікативний простір блогосфери в контексті сучасної культури.

Мета – простежити процес становлення блогу як феномена культури, визначити роль його автора і виділити основні особливості блогосфери.

Виклад основного матеріалу. Комп'ютерний дискурс розглядали в основному в лінгвістичному аспекті (О. Ворон, Е. Тілічкіна, Е. Вавилова, Л. Ковальська та ін.). Всі вони сходяться на тому, що сформувалася нова середина міжособистісної комунікації. Дана комунікація визначає новий тип дискурсу – комп'ютерний.

Електронне спілкування розглядалася в роботах Ю. Бабаєвої, А. Войскунського, О. Змістовний. Британський вчений Д. Крістал виділив і проаналізував кілька типів комп'ютерного дискурсу.

Деякі дослідники говорять про блоги як певні комунікативні формати або жанри, виділяючи цілу систему жанроутворюючих ознак, з урахуванням тимчасових, текстових і технологічних характеристик блогів [см. 5]. Сезанна Херрінг з колективом учених, провівши контент-аналіз випадковим чином складених декількох вибірок блогів [200-300 одиниць], відносить блог до так званих гібридних (перехідних) жанрів [15].

Проводилися дослідження не тільки структурних характеристик блогу, а й організації блогосфери Інтернету в цілому: її географії, ареалів поширення мов написання блогів, ступеня комунікативної пов'язаності цього середовища і фортеці її соціальних зв'язків [15].

У культурології вивчення блогосфери як явища культури мало вивчена [2]. Загалом блог у культурологічних дослідженнях розглядається як засіб інформації, комунікації. Проте, з нашої точки зору, існує ряд практично незачеплених питань в цій предметній області. Наприклад, відсутні роботи, які з точки зору культурологічного аналізу розглядали б взаємодію між автором і читачем блогу. Також не вивчено в культурологічному аспекті як аудиторія блогів впливає на структуру

самих блогів. Не розкрита тема принципів формування мережевих спільнот блогерів.

Отже, виходячи з того, що блогосфера є практично невивченим дослідним об'єктом з точки зору культурології, то актуальним є розгляд блогосфери як феномена сучасної культури.

На початку XXI століття блоги (починаючи з 2003 – 2004 років) набувають більшої популярності. Блог – це віртуальний щоденник. Це буде перше робоче визначення блогу в нашій статті. Щоденник, як жанр зайняв помітне місце в літературно-художніх і суспільно-політичних виданнях останнім часом. Затребуваність даного явища сьогодні цілком з'ясовна: ми переживаємо час самопізнання. Цінність щоденникової публіцистики в цьому значенні підвищується, адже ми можемо спостерігати як самовизначається особистість, подає відомості про історичні події, як розвивається побут і т.д. Сучасний інтерес до документальності – результат нового загострення суспільних проблем, результат соціального пошуку себе [10].

До вивчення щоденників звертаються багато дисциплін – літературознавство, соціологія, історія, філософія, культурологія. Історія щоденника простежується з 18 століття, коли він став популярним жанром інтимної розповіді. Сучасний щоденник відрізняється тим, що він публічний. Віртуальний щоденник – форма щоденника, яка набула широкого поширення в останні роки. Це особливий тип щоденникового жанру, який вимагає окремого розгляду. Віртуальний щоденник (блог) можна вести закритим способом, тобто як звичайний щоденник, тільки в електронній версії, можна зробити його доступним обраним. Але особливою популярністю користуються щоденники відкриті, доступні всім. Тому під блогом ми будемо розуміти періодично оновлювану стрічку текстових записів, фотографій, відео, аудіо, розміщених за часом і темах, яка передбачає можливість коментування. Це друге робоче визначення блогу в нашій статті. Відмінною особливістю такого щоденника є спрямованість на читача, який негайно реагує на написане. Блог в даній ситуації представляв собою гіпертекст і працював як вибірка посилок із закликком автора блогу звернути на них увагу [6].

На сьогоднішній день формат блогу змінюється: збільшується кількість користувачів; блоги стали різноманітними; блоги є основним змістом сайтів, наприклад, Facebook, де більше 500 мільйонів користувачів.

Сам автор – блогер також змінюється в процесі розвитку. У 90-х рр. блогер вважався

професійним програмістом. Сьогодні блогерами є представники різних вікових, професійних, соціальних, політичних груп. На сьогоднішній день блогосфера зайняла вагоме місце в медіапросторі культури. Це підтверджується і великою кількістю різноманітних журналів, та інтересом до них не тільки простих користувачів Інтернету, але і різних культурних об'єднань (релігійних, політичних та ін.). Блоги ведуть і редакції ЗМІ, журналісти. Блогосфера є областю вільних інформаційних потоків. У ній розвиваються міжособистісні зв'язки, що впливають на поширення думок та інформації.

Не існує методики, яка демонструє як зробити блог популярним. Це питання залишається відкритим для подальшого дослідження. Важливо те, скільки людей відвідало блог, прокоментувало, процитувало тощо. Особистість самого блогера не менш важлива ніж сам блог, так як уміння вступити в комунікацію з читачем, прокоментувати сказане, відповісти та ін. не менше цінно ніж сама представлена інформація. Можна сказати, що автор і текст стають синхронними. Тому матеріал може бути різного рівня: від наукових текстів до просто звістки з особистого життя. Ступінь популярності поданого матеріалу буде залежати від самого блогера і його комунікативних здібностей. У цій сфері більш динамічними є блоги, які перебувають на масових блог-серверах. Блог-сервери цитують один одного, проводять різні акції, конкурси, тобто знаходяться весь час на виду і допомагають один одному «піаритися». Популярність автономного блогу залежить більше від популярності самого блогера.

Виділимо особливості блогосфери і обгрунтуємо їх:

- Актуальність. Теми блогів висвітлюють питання важливих подій для суспільства, групи людей, певної субкультури та ін. і, звичайно, автора. Якщо тема не актуальна, читач не захоче включатися в комунікативний процес. Блог повинен бути актуальний і цікавий читачам. Тільки тоді відбудеться діалог читач-автор. Від цього діалогу залежить статус блогера.

- Швидке розповсюдження. Тут важливі всі фактори: актуальність теми, популярність блогера, рівень впливу на читачів, емоційність. Якщо ці фактори високі, то ступінь поширення блогу буде дуже швидка.

- Авторство. У блогу є автор, який задає контекст.

- Соціальна приналежність. Блог є соціальним надбанням. Блогери об'єднуються в співтовариства за допомогою блогролі, в яких публікується список найбільш читаних блогів. Блог читаємо, частіше знайомими самого автора, що дає можливість отримувати зворотний зв'язок, швидко реакцію на написане тощо.

- Хронологічність. У блозі існує своя певна хронологія.

Блог постає як унікальний засіб самовираження. Він розмиває кордони між щоденником і мас-медіа, приватним і публічним. Блогосфера формує культурний простір, де перетинаються обидві сфери. Цю особливість Д. Чандлер виділив при аналізі персональних веб-сторінок, стверджуючи, що в мережі «особисті записи ведуться перед очима світу» [14]. Кронгауз М.А. позначає блогоспространство як «публічну інтимність» [9]. Враховуючи висловлювання Арутюновой: «Дискурс – це мова, що занурена в життя» [1, С. 136-137], ми можемо сказати, що блог – це дискурс особистості та світу. На думку Гермашевой Т. М., «в ході взаємовпливу віртуальної і реальної мовної особистості відбувається зміна особистісної ідентифікації і формується новий вид поліідентичної особистості» [3].

Автор блогу самоконструюється, що можна кваліфікувати як унікальну ознаку мережевої особистості. Блоги є ідеальною ілюстрацією цього принципу. Життєва, постійно оновлювана історія народжується у нас на очах. А.В. Хитров пише: «самоконструювання, безтілесність і множинність – очевидні доміанти новоєвропейської культури – нагадують про свою актуальну присутність в практиках мережевої комунікації, в тому числі і у веденні мережевого щоденника» [13]. Особистість блогера багатоструктурна, вона включає в себе інших користувачів. Це ми можемо побачити з впливу дій інших користувачів на висловлювання автора. Особистість будується як відповідь на дії інших користувачів.

Підіб'ємо підсумки. Інтернет – культурне досягнення людства, яке стає предметом дослідження культурології. Найбільш хвилюючим питанням є комунікативна електронна среда. Особливою популярністю серед неї користується блог, який набуває популярності на початку XXI століття (близько 2003–2004). Блогосфера посіла важливе місце в медіапросторі культури. Безліч журналів, їх відвідуваність, цитованість, говорять про важливе культурне значення даного явища. Спочатку блог виступає як аналог інтимного що-

денника в електронному варіанті. Однак можливості Інтернету, за допомогою яких комунікація може відбуватися зараз, переводять щоденник в інший статус (стрічку новин). Блогер ділиться новинами з друзями, друзі з іншими тощо, відбувається швидке реагування: подобається, не подобається тощо. Сьогодні ми є свідками стрімкої зміни формату блогу (це відбувається в останні 4–5 років): збільшується кількість користувачів, блоги різноманітні, стають змістом сайтів та ін.

Ми виділили основні особливості блогосфери: актуальність, стихійність, швидка розпространіми, соціальна приналежність, авторство, хронологічність. Це робить блог унікальним засобом самовираження. Блогосфера формує культурний простір, де перетинається приватне і публічне.

Змінює свою суть і сам блогер: від автора, текст якого спрямований на передбачуваного читача (блог - щоденник), блогера новин, як особистих так і суспільних (блог-стрічка), до блогу, де автор занурюється в комунікативний процес з усім світом (блог - дискурс). Таким чином, ми можемо сказати, що особистість блогера діалогічна і автодіалогічна. Мережева особистість не може існувати без іншої мережевої особистості. Автор тексту в блозі звертається до себе, до Іншого і до себе як Іншого, вибудовуючи складну систему дискурсу, яка потребує серйозного надалі культурологічного дослідження.

Перспективи подальшого дослідження.

Дослідницька робота може бути продовжена по шляху більш повного вивчення блогу як феномена культури і як жанру Інтернет-комунікації, як засіб становлення індивідуальної особистості. У подальшому дослідженні можливо більш докладне вивчення мовних, символічних особливостей блогу. Жанрова різноманітність блогосфери, різні її прояви (індивідуальний блог, групові блоги тощо) дають підставу розглядати блогосферу як систему. Актуальним буде дослідження цієї системи. У даного дослідження багато шляхів продовження і поглиблення, так як це питання актуальне і мало вивчено в культурології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М. – 1990. – С. 136–137.
2. Вокуев Н.Е. Между дневником и масс-медиа: особенности блога как средства коммуникации. 2.06.2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.analiculturolog.ru/journal/archive/item/675-between-diaries-and-media-especially-blog-as-a-communication-tool.html>.
3. Гермашева Т.М. Языковая личность субъекта диалог-дискурса / Т.М. Гермашева. 1.06.2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/yazykovaya-lichnost-subekta-blog-diskursa>.
4. Горный Е.А. Онтология виртуальной личности. //Сетевая словесность.25.04.2009. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.netslova.ru/gorny/selected/ovl.html>
5. Горошко Е.И., Саенко А.Н. Жанровая экология Интернета // Научные записки Луганского национального университета. – Вып. 6. – Т. 3. –Серия «Филологические науки»: Зб. наук. праць [Норми та парадокси свідомості й мислення]/ Луган. Нац. Пед. Ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ: Альма-матер. – 2006.].
6. Горошко Е.И. Теоретический анализ Интернет-жанров [Текст] / Е.И.Горошко // Жанры речи. – Вып. 5. – «Жанр и культура». – Саратов: Издательский центр «Наука». – 2007. – С. 34 – 42.
7. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура /Пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана/ Гос. ун-т. Высш. шк. экономики. – М. – 2000. – 606 с.
8. Кочетова Н.В. Компьютерный дискурс и формы интернет-коммуникации / Н.В. Кочетова. 25.04.2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://esp-centr.sfedu.ru/documents_central/Statii/Kochetova_stat'ya_.pdf
9. Кронгауз М.А. Публичная интимность / М.А. Кронгауз// [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/znamia/ 2009/ 12/kr10.html>
10. Леонтович О.А. Компьютерный дискурс: языковая личность в виртуальном мире [Текст] / О.А. Леонтович, В.И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс. – Волгоград: Перемена, 2000.
11. Личность и межличностное взаимодействие в сети Internet. Блоги: новая реальность. /Под ред. В.Л. Волохонского, Ю.Е. Зайцевой, М.М. Соколова. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2006. – 195 с.
12. Маклюэн Г.М. Галактика Гутенберга. Становление человека печатающего/ Г.М. Маклюэн / Переводчик: Ирина Тюрина.- Издательство: Фонд «Мир», Академический Проект. Серия: Концепции. – 2005. – 496 с.
13. Хитров А.В. Блог как феномен культуры // А.В. Хитров. 20.05.2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fid.su/projects/ internetworld/social2b/>
14. Chandler D. Personal Home Pages and the Construction of Identities on the Web. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.aber.ac.uk/ media/Documents/short /webident.htm>.
15. Herring, S.C., Paolillo, J.C., Ramos-Vielba, I., Kouper, I., Wright, E., Stoerger, Sh., Scheidt, L. A. and Clark, B. Language Networks on LiveJournal, Indiana University, Bloomington // Proceedings of the Fortieth Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS-40). Los Alamitos: IEEE Press. – 2007b.